קכא: יש נוחלין פרק שמיני בבא בתרא

לח א מיי׳ פ״ב מהל׳ ברכות הל׳ ג [עוד ה״ח סי׳ קפנו]:

רבינו גרשום

שבעה קפלו כל העולם. המי תנא סבר דאליהו לא הוה פנחס[ט] דהי הוה פנחס בנגיר משבעה הוה מני לאשכומי דיתיר ראה יעקב וראה פנחס וסבר נמי המי תנא דסרח בת אשר אינה חיה לעולם[א]: זבולון

לא היה דיבור עם משה שנאמר [1]ויהי כאשר תמו כל אנשי המלחמה למות מקרב העם וסמיך ליה וידבר ה׳ אלי לאמר אלי היה הדיבור עולא אמר יום שביטל בו הושע בן אלה [ב]פרדסאות [ג]שהושיב ירבעם על הדרכים שלא יעלו ישראל לרגל רב מתנה אמר יום שנתנו הרוגי ביתר לקבורה [ד]דאמר רב מתנה אותו היום שנתנו הרוגי ביתר לקבורה [א]תקנו ביבנה הטוב והמטיב הטוב שלא הסריחו והמטיב שנתנו לקבורה רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו יום שפוסקין בו מלכרות עצים למערכה [7]תניא רבי אליעזר הגדול אומר כיון שהגיע חמשה עשר באב תשש כחה של חמה ולא היו כורתין עצים למערכה אמר רב מנשה וקרו ליה יום תבר מגל מכאן ואילך דמוסיף יוסיף שאינו מוסיף יסיף מאי יסיף תני רב יוסף תקבריה אמיה תנו רבנן שבעה קפלו את כל העולם כולו מתושלח ראה אדם שם ראה מתושלח יעקב ראה את שם עמרם ראה את יעקב אחיה השילוני ראה את עמרם אליהו ראה את אחיה השילוני ועדיין קיים ואחיה השילוני ראה את עמרם והא כתיב [2]ולא נותר מהם איש כי אם כלב בן יפונה ויהושע בן נון אמר רב המנונא לא נגזרה גזרה על שבטו של לוי דכתיב [3]במדבר הזה יפלו פגריכם וכל פקודיכם לכל מספרכם מבן עשרים שנה ומעלה מי שפקודיו מבן עשרים יצא שבטו של לוי שפקודיו מבן שלשים ומשאר שבטים לא עייל והתניא יאיר בן מנשה ומכיר בן מנשה נולדו בימי יעקב ולא מתו עד שנכנסו ישראל לארץ שנאמר [4]ויכו מהם אנשי העי כשלשים וששה איש [ה]ותניא שלשים וששה ממש דברי ר׳ יהודה אמר לו רבי נחמיה וכי נאמר שלשים וששה והלא לא נאמר אלא כשלשים וששה אלא זה יאיר בן מנשה ששקול כרובה של סנהדרין אלא אמר רב אחא בר יעקב לא נגזרה גזירה לא על פחות מבן עשרים ולא על יתר מבן ששים לא על פחות מבן עשרים דכתיב [3]מבן עשרים שנה ומעלה ולא על יתר מבן ששים גמר ומעלה [5]ומעלה מערכין מה להלן יתר מבן ששים כפחות מבן כ׳ אף כאן יתר מבן ששים כפחות מבן עשרים איבעיא להו ארץ ישראל לשבטים איפלוג או דלמא לקרקף גברי איפלוג

תא

מזרעס לשון כליה. ולא גרסי׳ יאסף דא״כ מאי קבעי תלמודא הא מילתא דפשיטא היא דיאסף לשון מיתה דכתיב (במדבר כ) יאסף אהרן אל עמיו: **ס״ר שבעה כו׳**. בריית״א היא בסדר עולם (פפ״א). ומשום דמיירי בכלב ויהושע לקמיה נקט ליה אי נמי משום דאיירי לעיל דמוסיף יוסיף ובא להודיענו שאלו שבעה מתוך שצדיקים היו ועסקו בתורה חיו כל כך: **קפלו את כל העולם**. סיבובהו והקיפוהו שנתקפל העולם ביניהם. וכל אלו השבעה שמשו זה את זה דקתני לעיל מינה בסדר עולם נמצאת אומר שימש יעקב את שם כ״ב שנה שימש שם את מתושלח ל״ח שנה שימש מתושלח את אדם הראשון רמ״ג שנה. ומחשבון שנות הדורות הכתובין בפרשה דור אחר דור יש ללמוד כל זה מתושלח לא מת עד תיכף למבול כדאמר בחלק (סנהדרין דף קח:) ויהי לשבעת הימים ומי המבול היו [בראשית ז] אלו שבעה ימי אבלו של מתושלח הצדיק וכבר היה שם בן ל״ח שנה כדכתיב [שם יא] שם בן מאת שנה ויולד את ארפכשד שנתים אחר המבול ולמך נמי ראה את אדם ואת שם אלא לדיקים גמורים קחשיב כמו ששימשו זה את זה כדפרישית לעיל. והאי תנא לא ס״ל חנוך זה מטטרון דהוה ליה למימר שנים קפלו את כל העולם דהאי תנא דסדר עולם הוא וס״ל דהאי ואיננו כי לקח אותו אלהים [שם ה] היינו שמת בחצי ימיו וכדקתני התם חנוך קבר את אדם ואת (ב) שם וחיה אחריו ג״ז שנה. מתושלח הוליד שנותיו עד המבול: **עמרם ראה את יעקב**. סברא הוא שהרי קהת אביו מיורדי מצרים היה כדכתיב ובני לוי גרשון וקהת (בראשית מו) ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה [שם מז] ובאותן י״ז שנה נולד עמרם לקהת שהרי בנו הראשון היה כדכתיב [שמות ו] ובני קהת עמרם ויצהר: **אחיה השילוני ראה את עמרם ואליהו ראה את אחיה**. גמרא. והאי תנא לא סבירא ליה אליהו זה פנחס דאם איתא ליתא לשמה ראה עמרם ופנחס ראה משה ועדיין הוא קיים ולא איצטריך ליה אחיה כלל: **והא כתיב ולא נותר מהם**. ואחיה השילוני נתנבא בימי ירבעם ואם איתא דראה את עמרם במצרים היאך יצא ממדבר ובא לו לארץ והלא כל ימי יעקב במצרים י״ז שנה ועמרם ראה את יעקב יום אחד לכל הפחות ושני חיי עמרם קל״ז שנה הרי קנ״ד ואחיה ראה את עמרם כמה פשו להו ממאתים ועשר אחר מות עמרם נ״ו שנה נמצא אחיה השילוני בן נ״ו שנה כשיצא ממצרים לכל הפחות ושמא יותר כגון שנולד בחיי עמרם הרבה: אחיה השילוני לוי היה כדכתיב בדברי הימים (א כו) והלוים אחיה על אוצרות בית אלהים: **שפקודיו מבן שלשים**. יום שהיו הלוים נמנין מבן חדש ומעלה לפדות עליהן הבכורות כדכתיב בפרשת במדבר סיני [במדבר ג] מבן חדש ומעלה תפקדם. ולא נהירא לי דא״כ הוה ליה למימר יצא שבטו של לוי שפקודיו מבן חדש אלא האי שלשים היינו שלשים שנה כדכתיב בני גרשון[מ] קהת ומררי מבן שלשים שנה ומעלה ועד בן חמשים שנה [שם ד] והאוא חשבון נקט שאותו חשבון כנגד חשבון של ישראל הוא דביולאי לצא קפיד רחמנא דבישראל כתיב [שם א] כל יוצא לצא ובלוים כתיב [שם ד] מבן שלשים שנה וגו׳ כל הבא לצבא לעבוד וגו׳: **ומשאר שבטים לא עייל**. מיולאי מצרים לארץ בתמיה ואמאי דחקת לתרוצי דמשום דלוי היה אחיה לכך בא לארץ: **גולדו בימי יעקב**. גמרא: **ולא מתו כו׳**. לא יליף מקרא אלא חד מיייהו: סנהדרין היו ע״א נמצא רובן שלשים ושש: ולא על יתר מבן ששים. ונהי נמי דאחיה ישראל הוה הרי ראה את עמרם ה׳ שנים וה״ל בן ס״א בצאתו ממצרים: יתר על ששים בערכין אינו שוה לבן כ׳ שנה ומעלה שהרי ערכו מועט יותר כדכתיב בפרשת ערכין [ויקרא כז]: **כפחות מכ׳**. שמועט ערכו נמי מבן כ׳ ומעלה ואע״ג דאין ערך פחות מבן עשרים ויתר על בן ס׳ שוין זה לזה מיהו בהכי שוים ששניהם מועטין מערך יתר מבן כ׳ ומוחלקין מדינו של יתר מבן כ׳. וה״נ כי היכי דמוחלק פחות מבן עשרים מן הגזרה של יתר מבן כ׳ ה״ה ליתר על בן ששים ואיכא למימר נמי דלא נמנו בההוא חשבון: **לשבטים איפלג**. שנתחלקה לשנים עשר חלקים שוין ואמ״כ כל שבט ושבט מתחלק לפי אנשיו שהיו יוצאי מצרים או לפי בתי האבות למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה [לעיל קיז.]: **לקרקף גברי**. לראשי אנשים שכל אחד מיוצאי מצרים לרבי יאשיה או לבתי האבות לרבי יונתן היה נוטל חלקו בארץ בפני עצמו והיו כולם שוין בחלוקה:

תא

ו) ל״ל גבי ערכין דכתיב ואם מבן ששים שנה ומעלה יותר מבן ששים לא יהיב ג׳ שקלים וכו׳.

מסורת הש״ס

א) [גיר׳ הענין פרודאות ועי׳ תענית פח.], ב) [גיטין פח.], ג) ברכות מח: תענית לא., ד) [ל״ל דתניא כך מיתא בע״י], ה) סנהדרין מד., ו) [וכן אי׳ בגיטין פח.], ז) [מ״א טו, טז, כב ושעד], ח) [מ״בגיז], ט) [ברכות מח:], י) [פתיחתא דאיכה רבה לג.], כ) [נ׳ רש״ש], ל) ס״א חוה, מ) בס״א: כדכתיב: בגרשון, נ) [ב״מ קיד: וכרש״י ד״ה לאו כהן מכ],

תורה אור השלם

1 וַיְהִי כַּאֲשֶׁר תַּמּוּ כָּל אַנְשֵׁי הַמִּלְחָמָה לָמוּת מִקֶּרֶב הָעָם: וַיְדַבֵּר יְיָ אֵלַי לֵאמֹר: דברים ב טז-יז

2 כִּי אִמַּר יְיָ לָהֶם מוֹת יָמֻתוּ בַּמִּדְבָּר וְלֹא נוֹתַר מֵהֶם אִישׁ כִּי אִם כָּלֵב בֶּן יְפֻנֶּה וִיהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן:

במדבר כו סה

3 בַּמִּדְבָּר הַזֶּה יִפְּלוּ פִּגְרֵיכֶם וְכָל פְּקֻדֵיכֶם לְכָל מִסְפַּרְכֶם מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וָמָעְלָה אֲשֶׁר הֶלִינֹתֶם עָלָי: במדבר יד כט

4 וַיִּכּוּ מֵהֶם אַנְשֵׁי הָעַי כִּשְׁלֹשִׁים וְשִׁשָּׁה אִישׁ וַיִּרְדְּפוּם לִפְנֵי הַשַּׁעַר עַד הַשְּׁבָרִים וַיִּכּוּם בַּמּוֹרָד וַיִּמַּס לֵבָב הָעָם וַיְהִי לָמָיִם: יהושע ז ה

5 וְאִם מִבֶּן שִׁשִּׁים שָׁנָה וָמָעְלָה אִם זָכָר וְהָיָה עֶרְכְּךָ חֲמִשָּׁה עָשָׂר שֶׁקֶל וְלַנְּקֵבָה עֲשֶׂרֶת שְׁקָלִים:

ויקרא כז ז

הגהות הב״ח

(א) רשב״ם ד״ה ברכת הטוב וכו׳ מהאי קרא **ואכלת ושבעת** וברכת: (ב) ד״ה קיפלו וכו׳ את אדם ואת חוה ומיה אחריו כל״ל ומיבת שם נמחק:

מוסף רש״י

לא היה דבור עם משה. ביחוד ומיבה, דכתיב וידבר ה׳ אלי לאמר, אלי נמיירחד הדיבור, ואע״ג דמקמי הכי כתיבי קראי בהו וידבר. אינא דאמרי לא היה פה אלא כמזיון לילה, גמגום (שם). **הושע בן אלה.** רשע היה, דכתיב (מ״ב יז) ויעש הרע בעיני ה׳ רק לא כמלכי ישראל, והיינו דקאמר רק, שביטל את הפרוסדאות ואמר לאחיה שילוו יעלו (תענית לא.). **מלכרות עצים.** לפי שהן לאין ומאותו הזמן אין כח בחמה לייבשן ומייבשין מפני התולעת, לפי שעד שיש בו תולעת פסול למערכה כדאמרינן, מדות פ״ב מ״ה (שם). **יום תבר מגל.** שביבת הגרזן, שפסק החוטב מלחטוב עצים (שם). מכאן ואילך. מחמשה עשר באב ואילך, דמוסיף. לילות על הימים לעסוק בתורה, יוסיף. חיים על חיים (שם). שאינו מוסיף. לעסוק בתורה בלילות (שם). תקבריה אמיה. כלומר ימות בלא עתו (שם).

מוסף תוספות

א. דאי לא מתה הרי ראתה את יעקב. רמב״ן.